

awina

Gmina

#SkawinaZINICJATYWA

Aspekty formalno-prawne WOLONTARIATU

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Każda organizacja, która planuje uruchomienie programu wolontariatu musi w pierwszej kolejności dokładnie zapoznać się z obowiązującą w Polsce Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (z 24 kwietnia 2003 r., znowelizowaną 22 stycznia 2010 r.). Ustawa nakłada bowiem na organizację obowiązki oraz daje wolontariuszom określone prawa.

W ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zostały wprowadzone regulacje określające status prawny wolontariuszy, dotyczące zarówno organizacyjnych, jak i formalnych aspektów ich działania. Ustawa określa również warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz korzystania z takich świadczeń.

#SkawinazINICJATYW

Wolontariat i wolontariusz - definicje

- ▶ Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest to ochotnicza (dobrowolna) praca na rzecz m.in. organizacji pozarządowych, organizacji kościelnych czy administracji publicznej wykonywana bez wynagrodzenia.
- ▶ Z kolei Centrum Wolontariatu definiuje "wolontariat" jako świadomą, dobrowolną działalność podejmowaną na rzecz innych, wykraczającą poza więzy rodzinno-koleżeńsko-przyjacielskie.
- ▶ Na mocy art. 2 ust. 3 ustawy wolontariuszem jest osoba, która ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia, na zasadach określonych w ustawie.
- ▶ W literaturze można spotkać liczne określenia używane dla podkreślenia istoty, jaką wolontariusze odgrywają w społeczeństwie obywatelskim. Łacińskie słowo „volontarius” znaczy tyle, co dobrowolny, ochotniczy. Wolontariuszami są osoby, które pomagając innym sprawiają, że życie tych ludzi jest łatwiejsze, a często nabiera sensu dzięki takiej pomocy.

awina

Gmina

Pamiętaj

#SkawinazINICJATYWĄ

Warto pamiętać o tym, że wolontariat to również sposób na rozwijanie swoich pasji, zainteresowań, poznawanie świata, a także zdobywanie doświadczenia, w tym zawodowego, tak ważnego i docenianego przez pracodawców.

#SkawinaZINICJATYW

**Kto może być
wolontariuszem?**

Kto może być wolontariuszem?

- ▶ Zasady świadczeń wykonywanych przez wolontariuszy regulują przede wszystkim przepisy działu III wspomnianej ustawy. **Wolontariuszem może być w zasadzie każdy, kto dobrowolnie i za darmo chce pracować na rzecz innych.**
- ▶ W przypadkach nieuregulowanych przez ustawę o DPPiW do świadczeń wolontariuszy należy stosować przepisy kodeksu cywilnego (a nie prawa pracy mimo pewnego podobieństwa wolontariatu i zatrudnienia).
- ▶ **Osoby, które nie ukończyły 18 lat** - czyli niepełnoletnie, mogą być wolontariuszami pod warunkiem, że wyrażą na to zgodę ich rodzice lub opiekunowie. Zatem instytucje korzystające z pracy wolontariuszy powinny wymagać od osób niepełnoletnich przedstawienia pisemnej zgody rodziców.
- ▶ Wolontariuszami mogą być nie tylko polscy obywatele, ale **także cudzoziemcy**. Ponieważ świadczenie wolontariuszy nie jest traktowane jako świadczenie pracy lub usług, cudzoziemcy legalnie przebywający w Polsce nie muszą uzyskiwać pozwolenia na pracę aby zostać wolontariuszami.
- ▶ Wolontariuszami mogą być również osoby bezrobotne.

Czy bezrobotny może być wolontariuszem bez utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych?

- ▶ **Bezrobotny, który zostaje wolontariuszem nie traci prawa do zasiłku.** Zgodnie z przepisami ustawy art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz.U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.), wykonywanie przez wolontariuszy świadczeń odpowiadających świadczeniu pracy na zasadach określonych w przepisach ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie nie stanowi przeszkody do nabycia oraz posiadania statusu bezrobotnego, jeżeli wolontariusz przedstawi właściwemu powiatowemu urzędowi pracy porozumienie z korzystającym, jednak nie zwalnia z obowiązków, jakie nakłada na bezrobotnego ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
- ▶ Wolontariusz w dalszym ciągu jest osobą niezatrudnioną i niewykonującą innej pracy zarobkowej oraz jest zdolny i gotowy do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie.
- ▶ **Osoba bezrobotna może więc podpisać porozumienie i stać się wolontariuszem bez utraty uprawnień wynikających ze statusu bezrobotnego.** Z kolei wolontariusz może się zarejestrować jako bezrobotny i korzystać z zasiłku, oczywiście jeśli spełnia wszystkie warunki wynikające z ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Czy wolontariusz jest pracownikiem?

- ▶ Wolontariusz nie jest pracownikiem, ponieważ za wykonanie świadczenia na rzecz korzystającego nie pobiera wynagrodzenia i wykonuje je na podstawie porozumienia wolontariackiego, a nie umowy o pracę (art. 3 w zw. z art. 42 ustawy).
- ▶ *W związku z tym:*
- ▶ Czy wykonywanie świadczeń w zakresie wolontariatu będzie wliczane do stażu pracy?
- ▶ Świadczenie wolontariusza **nie jest wliczane do stażu pracy**. Nie będzie również wpływało na jego przyszłe uprawnienia pracownicze, np. na długość przysługującego urlopu wypoczynkowego. Okres wykonywania prac w charakterze wolontariusza nie ma wpływu na uzyskanie prawa do renty lub emerytury ani na wysokość tych świadczeń, ponieważ nie jest zaliczany do okresów składkowych ani do nieskładkowych.

Czy osoba niepełnosprawna może być wolontariuszem?

- ▶ Niepełnosprawni mogą być wolontariuszami pod warunkiem, że pozwala im na to ich stan zdrowia.
- ▶ Jeżeli osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim doskonale radzi sobie z obsługą komputera i chce jako wolontariusz pomagać np. przy tworzeniu stron internetowych, to może to robić.

Czy członkowie zarządu fundacji mogą być w niej wolontariuszami?

- ▶ Członkowie zarządu fundacji kierują fundacją i reprezentują fundację na zewnątrz na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. tekst jednolity z 1991 r. Nr 46, poz. 203, z późn. zm.). **Nie można zatem określić tych czynności w kategoriach świadczeń wolontariackich na rzecz fundacji ponieważ do wykonywania tych czynności są zobligowani ustawą o fundacjach.**
- ▶ Jeśli członkowie zarządu **wykonują jeszcze inne zadania na rzecz fundacji**, wykraczające poza obowiązki wynikające z ustawy o fundacjach, wtedy w zakresie tych czynności mogą zostać uznani za wolontariuszy i powinni zawierać porozumienia tak jak inni wolontariusze fundacji.
- ▶ **Ustawa nie zabrania pracownikowi bycia wolontariuszem poza godzinami pracy w swoim miejscu pracy.** Konieczne jest jednak, aby pracodawca miał status korzystającego i nie prowadził działalności gospodarczej w sferze, w której wolontariusz miałby wykonywać świadczenia. **Co istotne, wolontariat nie powinien pokrywać się z zakresem obowiązków pracowniczych danej osoby.**

awina

Gmina

#SkawinaZINICJATYWĄ

**Na rzecz jakich podmiotów
wolontariusze mogą
wykonywać świadczenia?**

W art. 42 ust. 1 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie określony został krąg podmiotów uprawnionych do zawierania porozumień z wolontariuszami, czyli „korzystających”. Są nimi:

- ▶ organizacje pozarządowe - w zakresie ich działalności statutowej, zwłaszcza w zakresie działalności pożytku publicznego,
- ▶ osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w RP, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania - jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego w zakresie ich działalności statutowej, szczególnie w zakresie działalności pożytku publicznego,
- ▶ jednostki organizacyjne podległe organom administracji publicznej lub nadzorowane przez te organy, organy administracji publicznej,
- ▶ stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego - w zakresie ich działalności statutowej, zwłaszcza w zakresie działalności pożytku publicznego.

Czy wolontariusz może działać na rzecz przedsiębiorców?

- ▶ Ze względu na cel i charakter świadczeń wolontariuszy nie jest dopuszczalne, aby wykonywali oni świadczenia na rzecz przedsiębiorców i innych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Wolontariusze nie powinni również zastępować pracowników, a jedynie uzupełniać ich pracę.
- ▶ W związku z tym.... Czy są jakieś przeszkody w korzystaniu ze świadczeń wolontariuszy przez organizację pozarządową?
- ▶ Z art. 42 ustawy wynika, że wolontariusze mogą wykonywać świadczenia odpowiadające świadczeniu pracy na rzecz m.in. organizacji pozarządowej, jeśli nie działa ona w celu osiągnięcia zysku. Organizacja może więc skorzystać z wolontariatu, pod warunkiem że prowadzi działalność nieodpłatną (czyli nie pobiera wynagrodzenia). Jeśli zaś prowadzi działalność gospodarczą, nie może (w tym obszarze)korzystać z pomocy wolontariuszy, natomiast ma do tego prawo, jeśli prowadzi działalność odpłatną

awina

Gmina

#SkawinaZINICJATYWA

Obowiązki korzystającego

Jakie obowiązki w stosunku do wolontariuszy ma korzystający?

- ▶ Z art. 45 ustawy wynika, że korzystający jest zobowiązany do zapewnienia wolontariuszowi bezpiecznych i higienicznych warunków wykonywania przez niego świadczeń oraz odpowiednich środków ochrony indywidualnej, uzależnionych od rodzaju tych świadczeń i zagrożeń związanych z ich wykonywaniem.
- ▶ Korzystający ma również **obowiązek informowania** wolontariusza o ryzyku dla zdrowia i bezpieczeństwa związanym z wykonywanymi świadczeniami oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami.
- ▶ Jest również zobowiązany do **pokrywania kosztów podróży służbowych i diet.**
- ▶ **W związku z tym..** Czy wolontariusz może zrzec się zwrotu kosztów podróży?
- ▶ Wolontariusz może zwolnić korzystającego z pokrycia kosztów podróży służbowych i diet w części lub w całości, ale wyłącznie w formie pisemnej pod rygorem nieważności.

Czy korzystający jest zobowiązany do przeprowadzania szkoleń BHP dla wolontariuszy?

- ▶ Ciążący na korzystającym obowiązek informowania wolontariusza o ryzyku dla zdrowia i bezpieczeństwa związanym z wykonywanymi świadczeniami oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami **nie jest jednoznaczny z obowiązkiem przeprowadzania szkoleń z zakresu BHP** w takim wymiarze, jak w przypadku szkoleń dla pracowników.
- ▶ Wynikający z art. 45 ust. 1 pkt 1 ustawy obowiązek informowania może przybierać różne formy, w zależności od możliwości korzystającego.
- ▶ Może to być rozmowa z wolontariuszem albo przekazanie mu tych informacji w formie ulotki lub w innej dostępnej formie.
- ▶ Dla korzystającego istotne jest, **aby wolontariusz potwierdził, że został poinformowany** o ryzyku dla zdrowia i bezpieczeństwa związanym z wykonywanymi świadczeniami oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami, a także o przysługujących mu prawach i ciężących na nim obowiązkach.

Czy zawarcie umowy z wolontariuszem trzeba zgłaszać do ZUS i PIP?

- ▶ Nie trzeba.
- ▶ Warto jednak pamiętać, że gdy **urzędnik Państwowej Inspekcji Pracy** będzie przeprowadzał kontrolę w zakresie przestrzegania prawa pracy w placówce, w której oprócz wolontariuszy są również pracownicy, ma prawo sprawdzić, czy w stosunku do wolontariusza są przestrzegane normy Kodeksu pracy w zakresie BHP oraz zwrotu kosztów podróży i diet.
- ▶ Natomiast ZUS powinien zostać poinformowany o zawartym porozumieniu tylko w przypadku złożenia wniosku o udzielenie wolontariuszowi świadczenia z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń.

Czy korzystający ma obowiązek kierowania wolontariuszy na badania lekarskie?

- ▶ **Korzystający nie ma obowiązku kierowania wolontariuszy na badania lekarskie ani psychologiczne, może to jednak zrobić, szczególnie w sytuacji, kiedy badania te są wymagane z uwagi na charakter wykonywanego przez wolontariusza świadczenia.**

awina

Gmina

#SkawinaZINICJATYWA

Obowiązki wolontariusza

- ▶ Z charakteru porozumienia z wolontariuszem jako umowy cywilnoprawnej wynika m.in. zobowiązanie wolontariusza do zachowania „należytej staranności” przy wykonywaniu zawartych w porozumieniu postanowień.
- ▶ Ponadto do stosunku prawnego wiążącego wolontariusza i korzystającego, w zakresie nieuregulowanym w porozumieniu, **zastosowanie mają odpowiednie przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące odpowiedzialności za niewykonanie zobowiązania.**
- ▶ Jednocześnie niewykonanie lub nienależyte wykonanie musi być następstwem okoliczności, za które wolontariusz odpowiada.

Jaki jest zakres odpowiedzialności wolontariusza za niewykonanie zobowiązania?

- ▶ Zgodnie z art. 471 k.c., wolontariusz, który nie wywiązał się z porozumienia, musi naprawić szkodę wynikłą z niewykonania bądź nienależytego wykonania zobowiązania.
- ▶ Jednocześnie niewykonanie lub nienależyte wykonanie musi być następstwem okoliczności, za które wolontariusz odpowiada.
- ▶ W tym przypadku chodzi o odpowiedzialność za szkodę, jaką wyrządził korzystającemu z winy umyślnej.
- ▶ Wynika z tego, że jeśli wbrew zawartemu porozumieniu wolontariusz nie wykonuje zadań, do których się zobowiązał, i wie, że przez jego zaniedbanie organizacja nie zrealizuje projektu, powinien liczyć się z tym, że korzystający, z którym zawarł porozumienie, wystąpi do sądu o odszkodowanie za powstałą szkodę.

awina

Gmina

03.04.2023

#SkawinaZINICJATYWĄ

Ubezpieczenie wolontariusza

Jaka jest ochrona wolontariuszy z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń?

- ▶ Zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, wolontariuszowi wykonującemu świadczenie na rzecz korzystającego (czyli np. organizacji pozarządowej) **przez okres krótszy niż 30 dni przysługuje ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków. niezależnie od tego, czy wolontariusz jest już ubezpieczony.** Oznacza to, że nawet jeśli wolontariuszami zostają osoby mające już zapewnione indywidualne polisy NNW lub osoby podlegające pod ubezpieczenie zbiorowe zapewnione przez szkoły lub uczelnie, nie zwalnia to korzystającego od ich dodatkowego ubezpieczenia. Obowiązek ustawowy jest spełniony, jeśli to korzystający zapewnił wolontariuszowi ubezpieczenie NNW.
- ▶ Warto w tym miejscu zastanowić się, czy ubezpieczenie w przypadku świadczeń wykonywanych krócej niż 30 dni należy wykupić na cały okres, czy w celu obniżenia kosztów możliwe jest wykupienie ubezpieczenia NNW na określoną liczbę dni, w które faktycznie będzie pracował wolontariusz. Ustawa tego nie precyzuje, jeśli zatem dokładnie wiemy, w jakie dni i w jakim wymiarze czasu wolontariusz będzie wykonywał świadczenia, to zasadne wydaje się wykupienie ubezpieczenia na daną liczbę dni.
- ▶ Natomiast jeśli porozumienie trwa dłużej niż 30 dni, **wolontariuszowi przysługuje zaopatrzenie z tytułu wypadków przy wykonywaniu świadczeń** na podstawie ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach.

Jaka jest ochrona wolontariuszy z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń? - c.d.

- ▶ Wolontariusz wykonujący świadczenie na rzecz korzystającego przez okres dłuższy niż 30 dni jest objęty tym zaopatrzeniem od momentu zawarcia porozumienia z korzystającym, a korzystający nie ma obowiązku zapewnienia wolontariuszowi ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków przez okres pierwszych 30 dni.
- ▶ Wolontariuszowi przysługują świadczenia wypadkowe wynikające z ustawy o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach. **Charakter zaopatrzeniowy tego świadczenia oznacza, że nie trzeba opłacać żadnych składek.** Dotyczy to jednak tylko tych wolontariuszy, z którymi zawarto porozumienie na dłużej niż 30 dni.
- ▶ **UWAGA:** W wypadku zawarcia umowy z wolontariuszem na czas nieokreślony organizacja **musi opłacać** mu ubezpieczenie z tytułu NNW przez pierwszych 30 dni. Sytuację tą interpretuje się w ten sposób, że czas nieokreślony może oznaczać, że wolontariat taki może się skończyć już po kilku dniach - w tym wypadku nie podlegał by on pod zapisy ustawy gwarantujące wolontariuszowi ubezpieczenie finansowane przez skarb państwa. Ubezpieczeniem tym zostaje on objęty na początku 31 dnia wykonywania tych świadczeń

Jakie świadczenia przysługują wolontariuszowi, który ulegnie wypadkowi podczas wykonywania świadczeń na rzecz korzystającego?

#SkawinazNICJATYWA

- ▶ Wolontariuszowi, który wykonuje świadczenia przez okres dłuższy niż 30 dni, przysługuje zaopatrzenie z tytułu wypadków przy wykonywaniu świadczeń na podstawie ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz. U. Nr 199, poz. 1674 z późn. zm.).
- ▶ Wolontariuszowi, który stał się niezdolny do pracy całkowicie lub częściowo wskutek wypadku w szczególnych okolicznościach, przysługuje renta z tytułu niezdolności do pracy: na stałe, jeżeli niezdolność do pracy jest trwała, lub na okres wskazany w decyzji organu rentowego, jeżeli niezdolność do pracy jest okresowa (art. 4 ust.1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz. U. Nr 199, poz. 1674 z późn. zm.).
- ▶ Wolontariuszowi, który doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu spowodowanego wypadkiem w szczególnych okolicznościach, przysługuje jednorazowe odszkodowanie z tytułu tego uszczerbku, jeżeli w wyniku tego stał się całkowicie niezdolny do pracy (art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach (Dz. U. Nr 199, poz. 1674 z późn. zm.).

W jakich sytuacjach świadczenia z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń wolontariuszowi nie przysługują?

- ▶ Tego typu świadczenia nie przysługują wolontariuszowi jako osobie poszkodowanej wskutek wypadku, który nastąpił z jego winy umyślnej lub w wyniku rażącego zaniedbania.
- ▶ Nie przysługują one również osobie poszkodowanej, która będąc pod wpływem alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, przyczyniła się w znacznym stopniu do spowodowania wypadku, o ile powyższy stan został udokumentowany w aktach sprawy przez odpowiednie organy policji lub prokuratury (art. 6 ustawy wypadkowej).

awina

Gmina

- ▶ **Decyzja, czy zapewnić wolontariuszowi ubezpieczenie zdrowotne, należy do korzystającego z wolontariatu.** Zasady te określa art. 46 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, który wskazuje, że **wolontariusz może podlegać temu ubezpieczeniu, ale nie musi.** Ponadto ubezpieczenie to przysługuje tylko wówczas, gdy wolontariusz nie jest ubezpieczony zdrowotnie z innego tytułu (np. umowy o pracę albo posiadania statusu bezrobotnego).

awina

Gmina

#SkawinaZINICJATYWA

Finanse

Jakie koszty związane z wykonywaniem przez wolontariusza świadczeń może pokrywać korzystający?

- ▶ Jednym z obowiązków, jakie spoczywają na korzystającym, **jest obowiązek pokrywania, na dotyczących pracowników zasadach, kosztów podróży służbowych i diet.**
- ▶ Zgodnie z art. 45 ust. 2 ustawy, korzystający **może pokrywać na dotyczących pracowników zasadach także inne niezbędne koszty ponoszone przez wolontariusza, które związane są z wykonywaniem świadczeń na rzecz zamawiającego.**
- ▶ Przy rozpatrywaniu zasadności ponoszenia przez wolontariusza określonych kosztów związanych z wolontariatem należy jednak przede wszystkim mieć na uwadze, że cechą nadrzędną wolontariatu jest jego nieodpłatny charakter. **Jak więc wynika z treści przepisu, aby korzystający mógł pokryć koszty poniesione przez wolontariusza, muszą zostać spełnione łącznie trzy przesłanki:**

3 przesłanki:

1. u danego korzystającego, będącego jednocześnie pracodawcą, muszą obowiązywać przepisy prawa pracy (np. układ zbiorowy pracy, regulamin pracy) określające, jakie koszty są pracownikom zwracane przez pracodawcę,
2. koszty ponoszone przez wolontariusza muszą być kosztami niezbędnymi do wykonywania danych czynności,
3. ponadto koszty te muszą być związane z wykonywaniem świadczeń na rzecz korzystającego.